

*mahvolmuş hayatlar
olağandır
bilgeler için de
ahmaklar için de.
ancak
o mahvolmuş hayat
bizimki olduğunda,
işte o zaman
farkına varırız
intiharların, ayyaşların, hapisane
kuşlarının, uyuşturucu müptelaları
ve benzerlerinin.
varoluşun
menekşeler kadar,
gökkuşağı
kasırga
ve
tamtakır
mutfak
dolabı
kadar
olağan
bir
parçası
olduklarının.*

Charles Bukowski

Yaşamı süresince kendisinde alkol ve uyuşturucu kullanımı ile ilgili sorunların olduğunu bildiğimiz ünlü Amerikalı şair ve yazar Charles Bukowski'nin şiirinde yazdığı gibi, belki başkalarını düşündüğümüz zaman mahvolmuş hayatlar bize olağan gelebilir. Fakat, eğer "mahvolan hayatlar", kendimizin, eşimizin, sevgilimizin, çocuğumuzun, babamızın, annemizin, kardeşimizin, kuzenimizin, dayımızın, komşumuzun veya bir dostumuzun hatta bir iş arkadaşımızın hayatı ise; artık olağanlıktan çıkıp kötü kaderimiz ya da makus talihimiz haline gelebilir. Evet, ailenizden biri ya da bir başka sevdiğiniz kişinin bağımlı olduğunu öğrendiğinizde artık sizin de hayatınız değişmiş olacaktır. Bağımlılık hakkında ne biliyorsunuz? Bu sorunla başa çıkmak için ne yapabilirsiniz? Kime başvuracaksınız? Bu ve benzeri soruların her biri daha önce sizin için hiçbir anlamı olmamışsa da, artık yaşamınızda çok önemli hale gelmiştir. Paniğe ve endişe kapılmanız size ve yakınlarınıza yarar sağlamayacaktır.

Bu önemli soruna çözüm arayışınız sürecinde hemen en doğru, çağdaş ve yeni bilgilere ulaşacak güncel bir kaynağa ihtiyacınız olacaktır. Bu kaynak size bağımlılığın ne olduğunu, nelerin bağımlılık yaptığını, bağımlılık sürecinin nasıl geliştiğini, bağımlı hastaya yaklaşımın nasıl olacağını ve tedaviye nasıl yönlendirileceğini, en iyi tedavi seçeneklerinin neler olduğunu, kimlerden yardım alabileceğinizi, alacağınız bu tedavi hizmetinin gizliliğini ve maliyetlerini yeterli şekilde anlatabilmelidir. Aynı şekilde, risk altında olduğunu bildiğiniz çocuklarınızla alkol ve uyuşturucu hakkında neleri, nasıl konuşacağınızı nereden öğreneceksiniz? Bilgi Çağı olan yüzyılımızda her konuda güncel bilgiye internet üzerinden ulaşabilmekteyiz. Fakat bu bilginin lisanı genellikle İngilizce olup ülkemiz gerçeğini yansıtmamaktadır. Bunun için de her zaman kolayca ulaşabilecek kapsamlı bilgilere ve tabi ki bu bilgileri içeren kaynaklara ihtiyaç vardır. Bunlar da ancak konunun ulusal çapta ele alınması ve alkol ve uyuşturuculara

yönelik mücadele programlarının hazırlanarak yürürlüğe konulması ile çözümlenecektir.

Maalesef insanlar, tarih boyunca kısa ve kestirme yoldan cenneti yaratmak için rahat ve kolay elde edilen mutlulukların peşinde koşmuştur. Bu nedenle o günün şartlarına göre elde edebildiği değişik maddeleri kullanarak beyinlerinin normal çalışmasını kısmen ya da tamamen engelleyerek farklı bir algılama boyutu içine girip, kurdukları düşlerle günlük yaşamsal sorunlarından kaçarak geçici hazlara ulaşmaya çalışmışlardır. Aslında kullandıkları alkol ve uyuşturucu maddeler üzerinde ne kadar felsefe yapmaya çalışsalar, hiçbir zararını görmediklerini, hatta faydalandıklarını ve kendilerini iyi hissettiklerini iddia etseler de, gerçekler bunlardan tamamen farklıdır. Bu maddeler çoğu zaman sinsi bir yöntem izleyerek kullanıcılarının beyinlerinde geri dönüşümü olmayan değişikliklere neden olarak bağımlılık yaparlar ve böylece gerek beden ve ruh sağlıklarını, gerekse sahip oldukları birçok değeri, ailelerini, sevdiklerini, arkadaşlarını hatta yıllarca çaba sarf ederek edindikleri birçok beceri ve birikimin yok olmasına neden olurlar. Çoğu zaman da kullanıcılar kendilerini felakete sürükleyen bu olumsuz süreci çok ama çok geç fark ederler.

Ülkemizde yapılan bilimsel çalışmalar ve narkotik kayıtları günümüzde “alkol ve uyuşturucu” kullanımının giderek daha genç yaşlara doğru indiği ve hızla yaygınlığının arttığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Bu güzel vatanımızın Asya’yla Avrupa’yı birleştiren eşsiz coğrafi konumu, ne yazık ki doğudan batıya olan uyuşturucu trafiğinde bir köprü görevi yapmasına neden olmuştur. Özellikle geçen binyılın son 20 yılında yaşanan siyasi ve ekonomik düzensizlikler ile birlikte artan terörizm, uluslararası suç ve terör örgütlerinin ülkemiz üzerinden yaptığı “silah-uyuşturucu” ticaretinin artmasına neden olmuştur. Bu değişimden başta eroin olmak üzere sızan her çeşit uyuşturucuyu, ne yazık ki insanlarımız giderek artan bir şekilde kullanmaya başlanmıştır. Bu güne kadar uyuşturucu kullanımının yaygınlığını saptayacak çok geniş kapsamlı bir epidemiyolojik çalışma yapılmış olmamasına rağmen, elimizdeki kısıtlı çalışmalardan yola çıkarak yaptığımız tahmine göre ülkemizde 200.000 ila 300.000 arasında insanımızın eroin, kokain, bonzai (sentetik esrar) ve extacy gibi ağır uyuşturucuları düzenli olarak kullandıkları sonucu çıkmaktadır. Bu rakama esrarı ve diğer uyuşturucuları düzenli olarak

kullananları kattığımızda sayı 500.000 civarına ulaşır.

Ayrıca her ne kadar tarih boyunca her kültürde en yaygın kullanımı olsa da, alkolün de zararlarını saymakla kolay kolay bitiremeyiz. Diğer uyuşturucular gibi alkolün kullanım yaygınlığını da, insan topluluklarının genetik ve sosyokültürel özelliklerinin etkilediğini biliyoruz. Bizim gibi nüfusunun büyük çoğunluğunun dini İslam olan toplumlarda alkol tüketimi Batı ülkelerine nazaran daha az olsa bile, özellikle son 30 yılda değişen sosyal değerler nedeniyle kullanımının günden güne arttığı görülmektedir. Artık günümüzde televizyondan izlediğimiz Amerikan dizilerinin etkisiyle olsa gerek, ziyarete gelen misafirlere “Çay veya kahve alır mısınız?” yerine “Ne içersiniz?” diyerek alkollü içecekleri ima eden ikramlarla sıklıkla karşılaşmaktayız. Değişen sosyal değer yargılarımızın etkisi ile alkol problemi olan insanlarımızın sayısı hızla artmaktadır. Bu durum bağımlılık tedavi kliniklerine başvuran hasta sayısına da ciddi bir şekilde yansımıştır. Geleneksel değerlerimizden dolayı alkolden uzak oldukları sanılan kadınlarımız arasında bile tüketim hızla artmaktadır. Özellikle son 10 yılda yoğun alkol tüketimi nedeni ile tedavi için kliniklere başvuran kadın hastaların sayısı 2 katına ulaşmıştır.

Alkol ve uyuşturucu kullanımının neden olduğu sorunların bazılarını sıralarsak konunun önemi daha iyi anlaşılacaktır. Kullanıcılarda bunama ve akıl hastalıklarının oluşması, özellikle AIDS ve sarılık başta olmak üzere birçok bulaşıcı hastalığın yaygınlaşması, karaciğer, damar ve beyin tutulumları ile ortaya çıkan organ ve sistemik hastalıklar, etkisi altındayken oluşan kaza ve yaralanmalar, aşırı dozdan ölümler gibi çeşitli sağlık problemlerin yanı sıra; işgücü kaybı, ailelerin parçalanması, yasadışı yollara yönelme gibi sosyoekonomik kayıplar ilk aklımıza gelenlerdir. Bunları kolayca çoğaltabiliriz. Kısaca alkol ve uyuşturucu kullanımının bireyler ve toplumlar için çok ama çok ciddi bir biyo-psiko-sosyal sorun olduğu gerçeği ile karşı karşıyayız.

Bu durum sadece bizim ülkemiz için değil, tüm dünya için çok ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Özellikle uyuşturucu kullanımına bağlı problemleri bizden çok daha önce yaşayan ve başlangıçta duyarsız kalan batı ülkeleri soruna çözüm aramakta geciktiriler. Şimdi ise çaresizce, hatta çırpınarak kayıplarını telafi etme çabası içine girdiler. Buldukları en etkili çözüm ise kullanıcılara kontrollü olarak uyuşturucu-yu kendilerinin vermesidir. Böylece bulaşıcı hastalık-

ların yaygınlaşmasını, aşırı doz ölümlerini, uyuşturucu suçlarını ve ticaretini önlemeye çalışmaktalar.

Her ne kadar son zamanlarda bazı girişimler yapılmış olsa bile, halen ülkemizde alkol ve uyuşturucu kullanımı sorununun ne kadar ciddiyetle ele alındığını sorgularsak; varacağımız sonuçlar yeterince iç açıcı değildir. Ne yazık ki ülkemizde de özellikle gençlere ve ailelere yönelik uyuşturucuya karşı bilgilendirici, önleyici ve bağımlıları tedavi edici çalışmalar yeterince yapılmamaktadır. Halbuki resmi eğitsel ortamlarda yürütülen alkol ve uyuşturucu madde kullanımına yönelik eğitimlerin özellikle en büyük risk grubunu oluşturan gençlerin bilgi düzeylerini arttırabileceği oldukça açıktır. Ayrıca sağlık yöneltimli alkol ve uyuşturuculara yönelik eğitimlerde kitlesel medyanın kullanımının şimdiye kadar olan etkisi kamuda farkındalık oluşturmak ve yaklaşımların belirlenmesi üzerinde sınırlı gibi gözükmektedir. Maalesef, zaten çok az sayıda yapılan bu programlar üzerinde yeterince düşünülmüş ya da değerlendirme yapılmamıştır. Birçok program ya çok kısa süreli olmuş ve yeterince yoğun olmamıştır ya da hedef topluluklarının önemli bir bölümünü iletileriyle etkilemeye yönelik yeterli bir odaktan yoksun kalmıştır.

Aslında her tür program için, uygun olan hareket noktalarını olabildiğince açık bir biçimde dile getirmek oldukça önemlidir. Ne var ki bu güne kadar yapılan çalışmalar alkol ve uyuşturucu kullanımı ile ilgili sorunlar hakkında ülkemiz gerçeklerini yansıtan geniş kapsamlı literatüre ve yayımlanmış araştırmalara dayandırılmamıştır. Tabi ki bu konu hakkında şimdiye kadar yapılan bilimsel yayınların, ulusal mücadele politikası geliştirme yönünde duyulan temel gereksinimi karşılamak için yeterli bir veri tabanı oluşturduğunu söylememiz doğru olmaz. Ulusal bir politikanın içeriğini oluşturmak için aslında sağlam bir temel kurmak özellikle bağımlılık alanında çalışan bizlerin çabası ile olacaktır. Batı ülkelerinin pratiğine dayanan bilgi ve politika tavsiyeleri kültürel ve tarihi geleneklerimiz açık bir biçimde göz önünde bulundurulmaksızın ve güncel meselelerin ne durumda olduğuna dair bir anlayışa sahip olmaksızın ülkemize uygulanamazlar.

Ulusal politika ve programlara temel yaklaşım bir kamu sağlığı perspektifinde olmalıdır. Bu, birincil önlemenin çok esaslı bir yere sahip olduğunu ve bilginin en temel görevlerinden birinin politika konumlarını desteklemek olduğunu ima eder. Kamu sağlığı perspektifi alkol ve uyuşturucu ile ilintili

sorunların yalnızca bağımlılık üzerinde yoğunlaşma tuzaklarından sakınarak topluma zarar veren sapkın davranış olarak dikkate alınmaları gerektiğini ima eder. Burada yapılan ima, her alkol veya madde kullanıcısının kamu düzenini bozduğu vurgusu değildir. Örneğin içki içmenin tüm sonuçlarını temelde kamu sağlığı ile ilintilendiremeyiz. Bununla birlikte temel bir yaklaşım olarak kamu sağlığı bakımından alkol ve uyuşturucu kullanımının yanlış yola saptırıcı davranışların başlangıcı olabileceğinin vurgulanması en uygun yaklaşım olabilir.

Aslında özellikle kullanımları yasal olmayan uyuşturucu maddeler hakkında hiçbir ülke tam anlamı ile yeterli veriye sahip değildir. Ulusal politikalar geliştirmeye başlamadan önce geniş kapsamlı bir veri tabanı oluşturmak için geniş kapsamlı araştırma yapılmasına duyulan istek çoğunlukla gerekli değildir. Araştırmaya duyulan gereksinim hakkında dile getirilen abartılı ifadeler aslında yenilikçi politikalarla karşı gösterilen örtük direnci temsil etmektedir. Veri toplamının birçok yolu olduğundan, özenle hazırlanmış yeni bir araştırma programının zaman ve emek israfı olabileceğinin kabul edilmesi gerekir. Zaten elimizde yeterince bilimsel verinin olmaması etkin bir mücadele program oluşturmaya yönelik çalışmaların yapılmasına engel değildir. Bunun yerine bağımlılık alanında çalışan uzmanların görüşlerinden yararlanmak daha uygun olacaktır. Mevcut verilerde göze çarpan muazzam artışlara bakılarak acil bir mücadele programları başlatma fikri en azından şimdilik yeterli sistematik bir yaklaşım ve gelecekteki politikalar için olumlu bir perspektif oluşturacaktır. Anahatlarıyla bir program taslağı ürettikten sonra hangi politik düzeyde onaylanması gerektiği, halka nasıl açıklanacağı, programın gerçekleştirilme aşamasında bilgi sisteminin ve kitle iletişim araçlarının katılımının nasıl sağlanabileceği tartışılmalı ve yeniden formüle edilmelidir.

Dergimizin bu sayısının içeriğinde 3 araştırma, 1 derleme, 2 olgu sunumu, 1 serbest kürsü yazısı ve 1 editöre mektup olmak üzere çok önemli toplam 8 adet bilimsel çalışma ve görüş bulunmaktadır. Her biri ayrı bilimsel değer ifade eden bu yazıları okumaktan zevk alacağınıza eminim.

Sizlere ve yakınlarınıza her türlü alkol ve uyuşturucudan uzak ayık, sağlıklı ve mutlu günler dilerim.

Prof. Dr. Ö. Ayhan Kalyoncu
Editor